

TÜRKİYE'DE BAĞIMSIZ DENETİM VE KAMU GÖZETİMİ KURUMU

Osman DERELİ (KGK Başkan Yardımcısı)

Saygıdeğer Hocalarım, kamu kurumlarının değerli temsilcileri konuşmama başlamadan önce hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Malumlarınız olduğu üzere toplumların gelişmesi, şirket kapasitelerinin büyümesi ekonomik işlemlerin çeşitlenmesi ve daha kompleks bir hal alması güvenilir finansal bilginin önemini gün geçtikçe artırmaktadır. Tabi bu güvenilir finansal bilgiler aynı zamanda şirketlerin yabancı şirketlerle ticari olarak finansal olarak ortaklıklar nedeniyle ilişkilerinin artmasıyla birlikte aynı zamanda uluslararası seviyede karşılaştırılabilir olması da gerekmektedir. Bu konuda bu güvenilir finansal bilgiye ihtiyaç için en geçerli yol Mehmet Bey de genel olarak bahsetti; bu finansal tabloların, bilgilerin bağımsız bir göz tarafından denetlenmesi, kontrol edilmesi bu konuda bağımsız bir güvence arayışı.

Tabi bu bağımsız bu finansal bilgilerin doğru güvenilir olması ihtiyacı bizi bağımsız denetim olgusuyla buluşturmuştur. Tek başına bağımsız denetimin yeterli olmadığını geçmiş tecrübeler gösterdi. Bu bağımsız denetimin aynı zamanda bir kamu otoritesi tarafından da gözetiminin yapılması gerekmektedir. Kamu gözetimine ihtiyaç var zira yine hızlı geçeceğim. Mehmet Bey bahsetti 2000'li yılların başında ilk Amerika'da daha sonra diğer gelişmiş ülkelerde yaşanan finansal skandallar, büyük şirketlerin iflas etmeleri (örnek: Enron Skandalı). Bizlere bu konuda Amerika Birleşik Devletleri'nin Sabersokley adıyla anılan kanunla muhasebe, denetim alanında daha sıkı tedbirler almaya, bu anlamda kamu gözetimi sistematizasyonu kurmaya yönelmiştir. Eskiden daha çok meslek örgütleriyle ilgili yapılan muhasebe, denetim gibi hizmetler bir parça kamu tarafına devletin kontrolüne, gözetimine geçmiş bulunmaktadır.

Ülkemizde ise Avrupa Birliği'ne katılım sürecinde şirketler hukuku faslının kapanış kriterlerinden biri olarak denetim standartları ve kurallarının belirlenmesinde kamu gözetimi alanında bağımsız denetçilerin ve denetim şirketlerinin yetkilendirilmesinde tek üst organ olacak şekilde bir kurumun kurulması şartı belirlenmiştir bu şart ülkemizin bu alandaki müzakere pozisyon belgesinde de bir taahhüt olarak yer almıştır.

İşte bu tüm gelişmeler ve ihtiyaçlar neticesinde Avrupa Birliği şirketler hukuku faslına uyum sağlamak ve benzer skandallar ülkemizde yaşanmadan 2011 yılının sonlarında 660 sayılı kanun hükmü kararname ile kurumumuz kurulmuştur. Böylece bağımsız denetim alanında bütüncül, hukuki bir yapı oluşturulmuştur.

Ayrıca bu 8 Nolu AB direktifinde belirtilen denetçiler ve denetim firmaları için etkin bir kamu gözetimi sistemi oluşturulması ve oluşturulacak sistemin kurumsal çalışmaları bertaraf edecek şekilde sistematize edilmesi hükmü de sağlanmıştır. Şimdi bu noktada konunun uluslararası mevzuatla uyumu çok önem arz etmektedir. Çünkü bağımsız denetim sonucunda ortaya çıkan bir raporun yabancı şirketlerle herhangi bir ilişkinin olduğu her aşamada bu raporun geçerli olması gerekir.

Bu bağımsız denetim raporunun uluslararası geçerliliği kazanabilmesi için dört önemli unsur vardır bunları şöyle özetleyebiliriz;

Bir, bağımsız denetim ekibinde yer alan bütün bağımsız denetçilerin uluslararası standartlarla uyumlu bir şekilde yetkilendirilmesi gerekir. Diğer taraftan yapılan denetimin uluslararası denetim standartlarına uygun bir şekilde yapılması gerekir. Ayrıca nezdinde denetim yapılan şirketin de finansal tabloları uluslararası muhasebe standartlarına IFRS'lere uygun bir şekilde finansal raporlama yapması gerekir ve en nihayetinde bütün bu yetkilendirme denetim

sürecinin bir kamu otoritesi tarafından bir kamu gözetimine tabi tutulması gerekir.

Kurumumuzca yapılan düzenlemelerle aslına bakarsanız temel olarak iki önemli sonuç ortaya çıkmaktadır. Bunlardan biranesi öncelikle denetçilerimiz, denetim kuruluşlarımız uluslararası bir geçerlilik kazanmıştır. Öte yandan bunların üretmiş olduğu denetim raporları da uluslararası piyasada geçerlilik kazanmıştır. Tabiki konuya şirketler tarafından üretilen finansal tablolar yönüyle bakacak olursak Türkiye’de düzenlenen bir finansal tablo dünyanın her tarafında geçerli bir finansal tablo haline gelmektedir. Çünkü bu finansal tablo uluslararası finansal raporlama standartlarına uyumlu Türkiye muhasebe standartlarına göre hazırlanmış olacak. Uluslararası denetim standartlarına uyumlu Türkiye denetim standartlarına göre denetlenmiş olacak, bu denetim yapan da uluslararası standartlara uyumlu bir şekilde yetkilendirilmiş bir denetçi tarafından yapılacak öte yandan yapılan bu denetim faaliyetleri de bir uluslararası standartlara uygun bir kamu gözetimi ile gözetlenmiş olacaktır. Açıkçası ben bu durumun ülkemiz açısından bir kazanım olduğunu düşünüyorum.

Evet Mehmet Bey bahsetti daha önceden de denetim, bağımsız denetim Türkiye’de vardı ama eksik ayakları bulunmaktaydı. Bir yetkilendirme konusunda tek bir otorite bulunmuyordu. Uluslararası standartlara uygun değildi yetkilendirme şartları Türkiye. Denetim standartları ülkemizde bulunmuyordu. Ayrıca kamu gözetimi sistematigi yoktu. Oysa bağımsız denetim için kamu gözetimi en önemli unsurlardan bir tanesidir. Ülkemizin uluslararası kuruluşlarla ilişkilerine bakacak olursak özellikle denetim faaliyetleri açısından bu kuruluşlarla bu kuruluşlara üye ülkelerin muadil kurumlarımızla işbirliği çalışmaları onların tecrübelerinden yararlanma çalışmaları devam etmektedir. Bu çerçevede uluslararası denetim otoriteleri birliğine İFR üyeliğimiz gerçekleşmiştir. Aslında uzunca bir süre adaylık süreci gerektiriyor fakat İFR’ın İFR temsilcilerinin kurumumuzu tanımalarıyla kısa sürede üyeliğimiz gerçekleşti. Tabi hem İFR ile hem İFR üyesi ülkelerin kamu gözetimi kurumlarıyla özellikle denetim alanında işbirliği çalışmaları yapıyoruz. Tabi burda şunu özellikle belirtmek istiyorum Mehmet Bey’in bahsettiği üzere 2001 yılında kamu yönetimi kurumları Amerika’da başlamak üzere dünyada yaygınlaştı Avrupa’da 2005-2006 yılları. Ülkemizde de 2011 yılı sonu, aslında 2008 yılında bir denemesi yapıldı, kanun çalışması ama o zaman gerçekleşmedi. Yani çok da biz uzakta değiliz dünyadan bu bağlamda. Aslında bazı konularda dünya uygulamalarından bizim onlarla yaptığımız görüşmede bizim uygulamalarımız daha sağlıklı daha ilerde olduğu görülüyor. Bu anlamda onlarda bizden bu süreç içerisinde tecrübelerimizden yaptığımız e-uygulamaları örneklerinden faydalanacaklarını düşünüyorum. Öte yandan finansal raporların uluslararası düzeyde karşılaştırılabilir, daha fazla karşılaştırılabilir şekilde sunulmasına ilişkin kurumumuz bünyesinde XPRL International Türkiye temsilciliğini oluşturduk. Şimdi XPRL genişletilebilir işletme raporlama dili için bir ortam doğru, şeffaf, karşılaştırılabilir bilginin ve finansal verilerin tekrara gerek olmaksızın hazırlayan bir ortam. Burada finansal bilgiler daha erken daha zamanlı hazırlanmış olacak ve bilgi ihtiyacı olanlar da bu bilgilere daha zamanlı kavuşabilecektir. Bu ortam, XPRL uygulamalarının daha fazla kamu kurumu tarafından önümüzdeki dönemde kullanılacağını düşünmekteyim. Şimdi konuşmanın bu kısmında yapmış olduğumuz bazı düzenlemelerin uluslararası alanda mevzuat yönünden arka planına bakmak istiyorum. Biliyorsunuz on beş yıl mesleki tecrübesi olanlara belli bir geçiş dönemi eğitimleri karşılığında bazı denetçi olma imkânları tabi burda biraz önce dile getirdim. Bağımsız denetim kamu gözetimi konusunda 2006 yılında yayınlanmış 8 nolu Avrupa Birliği direktifi var. Bu direktif genel olarak bağımsız denetimin usul esasını genel çerçevesini düzenliyor. Bu direktife göre bağımsız olmanın esas yolu sınav ama on beş yıl hukuk, muhasebe, finans alanında tecrübe sahibi olanlara belirli bir eğitim ile bu bağımsız denetçi olma şansı tanınıyor. Biz de burdaki düzenlemelere burdaki muafiyet hükmünü dikkate alarak on beş yıl tabi burda muhasebe, hukuk, finans alanı deniyor

ama biz bunu muhasebe ile sınırlandırarak on beş yıl muhasebe alanında tecrübe sahibi olanlara bir eğitim karşılığında bağımsız denetçi olma imkânı tanıdık. Tabii böylece ordaki uluslararası düzenlemeyi ihlal etmeden bir yetkilendirme, uluslararası düzeyde bir yetkilendirme yapmış olduk.

Bu kısımda size kurumumuz hakkında genel bilgiler vermek istiyorum. Kurum finansal raporların uluslararası standartlarla uyumlu olarak düzenlenmesini ve denetlenmesini sağlayacak standartlar oluşturarak etkin bir kamu gözetimi gerçekleştirmek misyonundan hareketle ülke genelinde yüksek kalitede ve güvenilir bir finansal raporlama ve bağımsız denetim oluşturmayı... ortamı oluşturmayı hedeflemiştir. Bu çerçevede kurumumuz özetle uluslararası standartlara tabiki uyumlu bir şekilde Türkiye muhasebe standartlarını oluşturmak veya yayınlamak, Türkiye denetim standartlarını oluşturmak veya yayınlamak, bağımsız denetçiler ve bağımsız denetim kuruluşlarını yetkilendirmek, bağımsız denetim yapmak üzere de kamu yönetimi görevi ve yetkileri verilmiştir. Kurumumuzun fonksiyonlarına bakınca da bu dört önemli ayağı görmekteyiz. Bunların hepsinin tekrar tekrar söylüyorum uluslararası düzeyde düzenlemelerin uyumlu olması gerekmektedir. Böyle olmadığı takdirde bu ayaklardan birtanesinin eksik olması durumunda bütün sistematığı olumsuz yönde etkileyeceğini düşünüyorum. Kurumumuzun faaliyet konularını ele alacak olursak muhasebe standartları konusunda uluslararası muhasebe kuruluyla bir telif anlaşması yaptık ve Türkiye muhasebe standartları olarak bu standartları mevzuatımıza kazandırdık. Aynı zamanda bu standartların güncelleme çalışmalarını tamamladık hepsi güncel hale gelmiştir. Türk Ticaret Kanunu uyarınca uygulamacılara yol göstermek amacıyla yine bu standartlara uyumlu finansal tablo formatlarında yayınladık. Uluslararası denetim standartları ile ilgili olarak çok hızlı bahsedeyim birazdan Mehmet Bey bu konuyu dile getirecek Uluslararası Muhasebe Kurulu ile imzalamış olduğumuz telif anlaşması çerçevesinde bunları mevzuatımıza kazandırdık, Türkiye denetim standardı olarak. Bu kapsam da beş çalışma komisyonu ve bir gözden geçirme komisyonumuz var. Uzun bir prosedür var Mehmet Bey bahseder. Bu konuda kalite kontrol standartlarını ve bağımsız denetim standartlarını biliyorsunuz yayınladık. Bunun dışında ayrıca bir dizi başka standartlar var onları vakit almamak için hemen bahsetmeyeyim, bir diğer konumuza geçelim.

Yetkilendirme faaliyetlerine ilişkin olarak, yetkilendirme faaliyetleri kurumumuzca düzenlenen EYBİS, Elektronik Yönetim Bilgi sistemleri üzerinden yürütülüyor. Bu 7/24 hizmet veren bir çalışma. Bağımsız denetçiler, bağımsız denetim kuruluşları bulunduğu yerden bu hizmetten yararlanabiliyorlar. İnternet ortamından işlemler yapılıyor dolayısıyla herhangi bir evrak gerektirmiyor. Geçtiğimiz süreçte gerek 25 üniversite ile yapmış olduğumuz bu geçiş iş birliği anlaşmaları çerçevesinde gerekse sınavlarla başarılı olarak 7328 meslek mensubunun yetkilendirilmesini yaptık bağımsız denetçi olarak. Öte yandan bağımsız denetim kuruluşları yönüyle ise 2013 yılı bunlar için bir uyum yılı olmuş oldu. Daha sonra 87'si daha önce SPK tarafından yetkilendirilmiş onların belli bir adaptasyon süreci oldu kurumumuza 35 tanesi de kurumumuz tarafından yetkilendirilmiş olmak üzere 122 tane bağımsız denetim kuruluşunun kurul kararına bağlanmış bulunmaktayız. Denetim gözetim alanında, öncelikle denetim rehberi oluşturma çalışmaları devam ediyor. Bu konuda diğer ülkelerle iş birliği çalışmalarımız var, öte yandan sözleşme bildirim portalını hayata geçirdik. Bu şekilde aslında bu gözetim faaliyetlerini uzaktan bu portal üzerinden yönetiyoruz. Denetim gözetim faaliyetlerinin bütün aşamalarında bu portalı yaygınlaştırmayı düşünmekteyiz önümüzdeki süreçte. Böylelikle hem kalite kontrol denetimleri hem de seçilmiş dosyalar üzerinden yapılacak kalite güvence denetimleri üzerinden önemli bir gözetim çalışmaları da başlamış olacak kurumumuzda. Hemen kısaca bilgi sistemlerine verdiğimiz önemden bahsedeyim. Biraz önce bahsettiğim yetkilendirme, denetim, sözleşme giriş portalı meselelerini özellikle bilgi sistemini kullanarak yapmaya çalışıyoruz. Bu

anlamda bu alana donanım yönüyle yazılım yönüyle insan kaynağı yönüyle ciddi yatırımlar yapmaktayız. Ve gözetimi klasik usule göre değil uzaktan on-line olarak gözetimler yapmayı düşünüyoruz. Bunun da ayrıntısına şimdi girmeyeyim vakit sıkıntısı nedeniyle, biraz kurumumuz hakkında bilgi vereyim.

Kurumumuz, kurul ve başkanlıktan oluşuyor. Bakanlar Kurulu tarafından atanmış 9 tane üyeden oluşuyor. Bunlardan birtanesi kurulun başkanı aynı zamanda kurumun da başkanı öte yandan kurumumuzda başkan dışında 3 başkan yardımcısı 9 daire başkanı 57 tane uzman, uzman yardımcımız, 50 idari personel var. Takdir edersiniz ki bu bağımsız denetim kamu gözetimi alanında Türkiye’den kamudan yeterli iş gücü insan kaynağı yok. Bu anlamda uzman yetiştirmeye büyük önem vermekteyiz. Yapmış olduğumuz sınavlarla KPSS’den belli bir kurum barajını geçenler bunları 1-2 günlük bir klasik sınava tabi tutuyor, daha sonra bir mülakat sınavıyla uzman seçiminde titiz bir şekilde uzman alımına özen gösteriyoruz. Sınırlı sayıda uzman alıyoruz, her sınavda en fazla 10 kişi alıyoruz. Ve bunları daha sonra mesleki kurslara tabii tutuyoruz. Refakat çalışmalarına tabii tutuyoruz. Önümüzdeki süreç için insan kaynağını yetiştirme konusunda gayret gösteriyoruz. Şimdi denetim ortamından bahsedeyim biraz yapacağımız denetim işlerinden bağımsız denetçilerin. Avrupa Birliği direktifinde biraz önce bahsettiğim 8 nolu direktifte üç tane kriter var: bağımsız denetime tabii olma sınırında aktif büyüklük, net satış hasılatı ve çalışan sayısı. Bu üç kriterden ikisini sağlayanlar bağımsız denetime tabii oluyor. 14 Mart 2014 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan Bakanlar Kurulu kararıyla daha önce ülkemizde belirlenen ölçütler yarıya indirildi ve bağımsız denetime tabii olan şirket sayısı artmış oldu. Bugün itibari ile bu ölçütler 75 milyon aktif büyüklük 150 milyon net satış hasılatı ve 250 çalışan sayıdır. En büyük şirketlerden başlamak üzere 2013 yılında 2500 şirket bağımsız denetime tabii oldu. Bu yıl 2014 yılında 3500’ün üzerinde şirketin denetime tabii olacağını düşünüyoruz tabii ölçütler zaman içerisinde artacak daha aşağılara çekilerek bu rakamların daha fazla şirketin bağımsız denetime tabii olması sağlanacak. Biz burda ani topyekün bir bağımsız denetime geçiş değil, tedrici bir bağımsız denetime geçiş politikası ön gördük. Bunun bağımsız denetçiler, bağımsız denetim kuruluşları, şirketler ve kurumumuz açısından daha iyi uygulama sonuçları doğuracağını düşünüyorum açıkçası. Avrupa’da kobi sınırında bağımsız denetim ama onlarda revize edilen 8 nolu direktifle 2016 yılından itibaren 4 milyon aktif büyüklük 8 milyon net satış hasılatı çerçevesinde bağımsız denetim sınırı oluşacak. Önümüzdeki yıllarda da Türkiye’de bu sınıra geleceğimizi düşünüyorum. Hemen kısaca KGK kapsamı dışındaki şirketlerin, kalan anonim şirketlerin ben sizden iki dakika fazla süre rica edeyim. KGK kapsamı dışında kalan anonim şirketlerin henüz netleşmiş bir mevzuat çalışması yok. Buradaki denetimlerinde bağımsız denetim yetkisi almış bağımsız denetçiler tarafından yapılmasının yerinde olacağını düşünüyorum. Sonlara yaklaşırken Mehmet Bey yeni Türk Ticaret Kanunu’nun yapısından bahsetti. Buradaki Türkiye’deki muhasebe anlayışına biraz değinmek istiyorum. Tabii TTK yeni bir anlayış, denetimde çağdaş bir anlayış, yeni bir yaklaşım getiriyor. Kurum içerisinden değil dışarıdan bir göz tarafından denetim yapılmasını öngörüyor. Bu yeni denetim anlayışı ile birlikte ülkemizde muhasebeye ve denetim verilen önemin gittikçe artacağını düşünüyorum böylelikle meslek mensuplarına daha geniş bir çalışma sahası oluşacağını düşünüyorum. Aynı şekilde şirketlerde finansal raporlamaya, muhasebeye ve denetime verecekleri önem gittikçe artacaktır. Ben bu yeni durum karşısında Türkiye’deki muhasebe anlayışını tekrar değerlendirmemiz gerektiğini düşünüyorum. Bildiğiniz gibi finansal raporlama standartlarında vergisel kaygı ön planda değildir. Finansal raporlama standartları, şeffaflığı, güncel değeri, karşılaştırılabilirliği esas alınarak yatırımcıların beklentilerini karşılamayı amaçlıyor. Bunlar ilke temelli standartlar ilke temeline dayanıyor. Vergi usul kanunları ise vergi matrahının aşılmasına keyfiliğin önüne geçilmesine yönelik düzenlemeler yapıyor. Buradaki düzenlemeler kural esaslı esnetilemez.

Vergi Usul Kanunu'ndaki değerlendirme ölçüleri ağırlıklı olarak tarihi maliyet ve kayıtlı değer esasına dayanıyor. Finansal raporlama standartları ise daha çok gerçeğe uygun değer yaklaşımına göre değerlendirme ölçüleri belirliyor. Bu iki farklı yaklaşımı aslında bir gereklilik olarak değerlendirmek gerekir diye düşünüyorum. Bizdeki, Türkiye'deki vergi içi muhasebe anlayışından kaynaklandığını düşünüyorum buradaki farklı yaklaşımların sorun teşkil edebileceği düşüncesi. Bu anlamda ülkemizde muhasebe vergiyi önce alan vergi temelli bir muhasebe anlayışının olduğunu düşünüyorum öteden beri. Vakit kısıtı nedeniyle buradaki ayrıntılı değerlendirmelerime girmek istemiyorum bu anlamda. Sayın Dereli, istersen soru kısmına bırakalım. Öyle yapalım tamam en son geleceğe bakış kısmıyla sunumumu bitireyim. Burada Mehmet Bey bahsetti kurumsallaşmak gerçekten önemli. Bu anlamda bireysel olarak değil bu işlerin bir bağımsız denetim kuruluşu çatısı altında yapmak şirketler açısından çünkü bir şirket bir kişi tarafından değil bir ekip tarafından bağımsız denetime tabii tutulması ona daha fazla güven vermek anlamına gelir. Kurumsallaşmak önümüzdeki süreçte ölçek ekonomileri yaratır, bağımsız denetim kuruluşları açısından daha kalıcı olur. Özellikle yeni markaların oluşmasına imkân sağlar.